

KRUGOVI BERLINA 1936

1936

KRUOC

BERI

1936

GOVORI ANNA

Sudbine atletičara Kraljevine Jugoslavije koji su na svečanom otvaranju XI letnjih olimpijskih igara u Berlinu 1936. godine odbili da pozdrave vođu Trećeg rajha Adolfa Hitlera nacističkim pozdravom

Tamara Malešev

Tamara Malešev
KRUGOVI BERLINA 1936

AKADEMSKA KNJIGA
Novi Sad, Bulevar Mihajla Pupina 22
telefon: +381 21 47 24 924
e-mail: office@akademskaknjiga.com
www.akademskaknjiga.com

Za izdavača
Bora Babić

Lektura
Tatjana Ilić

Korektura
Valentina Gencel

Dizajn
Atila Kapitanj

2023

© Tamara Malešev
© Akademska knjiga, Novi Sad, 2023.

CIP – Каталогизacija у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад
796.032.2(430.131)”1936”
ISBN 978-86-6263-468-9
COBISS.SR-ID 118839305

Sinu Lazaru

Saad

Umesto uvoda	13	Zulejka Tućan Stefanini	195
Igre izvan svih granica	17	Emanuel Goršek	203
Leni Rifenštal	25	Vera Romanić	207
Rat za medalje	27	Nikola Kleut	211
Kako izbeći lažni olimpijski pozdrav?	29	Stanislav Šporn Stane	215
Vane Ivanović	37	August Banščak Bandi	219
Jovan Mikić Spartak	57	Hans Mor	223
Utrka za olimpijsku značku	69	Vjera Neferović	224
Dr Veljko Narančić	75	Ive Krevs	227
Milan Stepišnik	99	Miroslav Dobrin	229
Petar Pedro Goić	113	Uloga Sokola u razvoju atletike	235
Aleksa Kovačević	119	Olimpijska baklja – premijerni spektakl	241
Dr Ivo Buratović	141	Olimpijsko selo	253
Jelena Stanojević	157		
Jaša Bakov	171	Omaž Tamare Malešev davnim olimpijcima	266
Julije Bauer	181	Reč zahvalnosti	270
Flora fon Hofman	185	Izvori	272
Rudolf Markušić	191	O autorki	279

Spuštanjem državne zastave, kako se to radi u vojsci, i pogledom udesno, Jugosloveni su odali počast domaćinu na otvaranju OI u Berlinu 1936.

Na svečanom otvaranju XI olimpijskih igara u Berlinu, 1. avgusta 1936. godine, sportisti Kraljevine Jugoslavije u defileu nacija odbili su da pozdrave kancelara Nemačke Adolfa Hitlera fašističkim pozdravom, podignutom rukom.

Stare i nove vlasti Jugoslavije osudile su ovaj hrabri akt na zaborav, pa su ga prećutali i hroničari sportske istorije.

Od devedeset i tri Jugoslovena, koliko ih je ukupno nastupilo na Igrama, u defileu nacija Jugoslaviju je predstavljalo njih pedeset i petoro. Jugosloveni su spuštanjem zastave, kao što se to čini u vojsci, i pogledom nadesno odali počast domaćinu. Jugoslovensku zastavu je ponosno nosio atletski rekorder u bacanju kladiva Milan Stepišnik, a tri metra iza njega, u koloni po troje, sledili su ga u defileu Jugosloveni. U povorci iza barjaktara koračali su funkcioneri Jugoslovenskog olimpijskog odbora, na čelu sa predsednikom JOO-a, doktorom Stefanom Hadžijem, predsednikom JLAS, doktorom Veljkom Ugrinićem i generalnim sekretarom JOO Miroslavom Dobrinom, a iza njih još šest predstavnika sportskih i omladinskih društava. Potom su sledile naše devojke u plavim sakoima sa grbom na grudima i u belim suknjama, a iza njih muškarci u istim sakoima, samo u belim pantalonama.

Jugoslovensku zastavu na OI 1936. je nosio atletski rekorder u bacanju kladiva Milan Stepišnik

© Diem, Carl, et al. *XI Olympic Games, Berlin, 1936: Official Report*.
Vol. 1, Wilhelm Limpert-Verlag, 1937.

Umesto uvoda

Reprezentacija
Kraljevine Jugoslavije
u defilu nacija na OI u
Berlinu 1936.

Cilj ove knjige i osnovni njen zadatak je da dokumentovano rasvetli sudbine atletičarâ Kraljevine Jugoslavije, koji su na svečanom otvaranju XI letnjih olimpijskih igara u Berlinu 1936. godine odbili da pozdrave vođu Trećeg rajha Adolfa Hitlera nacističkim pozdravom – dizanjem desne ruke. Pokušali smo, a dobrim delom i uspeli da prikupimo relevantne dokaze o tome šta se sve dešavalo sa junacima naše priče, kako su se upinjali da dokažu da, tada popularni i masovni pozdrav, nije istovremeno i „stari, tradicionalni olimpijski pozdrav” kako su mnogi tvrdili. Takođe smo, uz mnogo truda i strpljenja, našli i podatke o tome šta se sve kasnije dešavalo ovim istaknutim sportistima, ali i borcima za ugled svoje zemlje, za ugled svog voljenog sporta. Saznali smo šta se događalo sa njima tokom Drugog svetskog rata i posle njega. Jer, ta velika katastrofa sručila se na ceo svet maltene neposredno posle Igara u Berlinu.

Bila je to katastrofa koja je učinila da te Igre budu zaista igre u odnosu na užasne događaje što su im sledili. U ratu, a i posle njega, našim junacima bilo je mnogo teže nego na svečanom otvaranju, a kako su se snašli, da li ih je svetska kataklizma progutala, samo usporila, rasejala po belom svetu ili vratila u toplinu zavičaja, kazuju sakupljena dokumenta, zapisi, svedočenja, fotosi i izjave.

U pripremi ove knjige korišćeni su već poznati podaci iz enciklopedija, raznoraznih prigodnih izdanja, novinskih izveštaja, reportaža i zabeleški samih učesnika... No, izvori informisanja prošireni su i na porodice glavnih likova, te na njihove potomke da bi se prikupili još neobjavljeni spisi ili fotografije učesnika Igara u Berlinu, i to bez obzira da li su načinjeni na ovom sportskom događaju ili nekom drugom prilikom.

Neka fakta govore!

Jugoslawien

Kanada

Ova knjiga je posvećena jednoj generaciji atletičara koja je imala posebnu ulogu u razvoju i životu tog sporta na teritoriji koju je pokrivala Jugoslavija, uslovno nazivana Prvom i Drugom. Priča je to o generaciji ometenoj velikim svetskim ratovima, o generaciji koja nije imala skoro nikakve šanse da se iskaže u savremenom sportu, ali je ipak uspela da mu donese neprocenjive poene i utka sebe u sportsku istoriju svih država naslednica zajedničke zemlje Južnih Slovena. Priznale one to ili ne. To je „uradak” atletske reprezentacije Kraljevine Jugoslavije na Olimpijskim igrama u Berlinu 1936. godine. Naime, te Igre su po mnogo čemu bile kontroverzne. Fantastično organizovane, bogate i moderne, ali obeležene i prvim otporom nacističkom režimu zemlje domaćina i fašizmu – koji je još ležao relativno mirno, ali spreman da skoči i nanese mnogo zla ostatku sveta. Atletska reprezentacija Kraljevine Jugoslavije je organizacijom bojkota naci-pozdrava kancelaru Adolfu Hitleru dala primer sportistima sa svih meridijana kako se pravi olimpijac ponaša u teškim vremenima i kako pokazuje šta je vredno poštovanja, a šta je opasnost za svetle poruke olimpizma, odnosno opasnost za sav slobodni svet. Olimpijske igre u Berlinu, održane 1936. godine, iz mnogih razloga su najčešće pominjane igre u celoj istoriji olimpizma. Okupile su tada imponozantan, neverovatno broj učesnika iz 49 zemalja, sa 4,066 sportista, od toga ukupno 328 žena. Donele su niz tehničkih novina, fascinirale organizacijom, ali i neočekivanim podvigom jednog atleta – američkog crnca Džesija Ovensa, koji je osvojio neverovatna četiri zlata u trkama na 100, 200 i 4 x 100 metara, te u skoku udalj. Za mnoge su te Igre bile „Igre Džesija Ovensa” jer je takva superiornost u atletici bila nezamisliva. U toj olimpijskoj atletici, tada i dalje vodećem svetskom sportu, takmičilo se i sedamnaest Jugoslovena, te još pet njihovih družbenica. Bili su to Ivan Vane Ivanović (110 i 400 metara prepone), Jovan Mikić (troskok), Milan Stepišnik (bacanje kladiva), Veljko Narančić (bacanje diska), Aleksa Kovačević (bacanje kugle), Ivo Buratović (skok udalj), Julije Bauer Pluci (100 metara), Pedro Goić (bacanje kladiva), Rudolf Markušić (bacanje koplja), Nikola Kleut (bacanje diska), Jaša Bakov (skok motkom), Hans Mor (skok uvis), Stane Šporn (maraton), August Banščak (400 metara prepone), Emil Goršek (800 i 1500 metara), Ivan Krevs (5000 metara), te Miroslav Dobrin, generalni sekretar JOO, atletske trener i vođa ekipe. Prvi put je na Olimpijskim igrama Jugoslavija imala i atletičarke: Flora fon Hofman i Vera Romanić (100 metara), Jelica Stanojević (bacanje koplja), Zulejka Stefanini (80 metara prepone) i Vjera Neferović (bacanje diska).

Ekipa Kraljevine
Jugoslavije u Berlinu
na otvaranju
Olimpijskih igara
1936.

LUFTHANSA

OLYMPIADE
Berlin 1936

© Dr. Paul Wolff (1887-1951)